

29 лет.

Таблица 2. Динамика уровня оплаты труда работников сельского хозяйства

Показатели	Украина				Автономная Республика Крым				
	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.
Доходы населения, млн. грн. – всего	86.911	157.996	185.073	215.798	2.812	5.833	6.558	8.135	10.043
- на 1 человека, грн.	1.755,7	3.229,5	3.819,3	4.495,5	1.333,4	2.844,4	3.224,7	3.865,9	5.008,7
Средняя оплата труда в сфере АПК, грн	114	154	183	219	125	127	209	266	360
Средняя оплата труда в целом по экономике, грн.	230	311	376	462	225	301	358	433	543
Установленный прожиточный минимум, грн	270,1	311,3	324,0	342,0	270,1	311,3	324,0	342,0	342,0

Из экономических рисков также доминирует группа внутренних рисков. Из которых представляют большую опасность: общее состояние экономики, её кризис, и как следствие - динамика ВВП и инфляции. Из внешнеэкономических необходимо отметить экономические связи со странами СНГ, прежде всего с Россией. Укрепление этих связей или разрыв являются следствием политической ориентации Украины. Хотя они прямо пропорционально отражаются на состоянии экономики, прежде всего на агропромышленном комплексе.

Выводы: из проведенного анализа можно сделать вывод, что реформы начались без должной подготовки, на них большое влияние оказывает политическая ситуация в стране. Социальная сфера остается по-прежнему наиболее уязвимой. В ходе реформирования не были решены ряд проблем: формирование среднего класса на Украине, налоговой системы, создание рынка земли и ряд других.

Источники и литература

1. Колотуха С.М. Поиск путей реформирования кредитных отношений в аграрной секторе экономики // Экономика АПК. – 2002. - №1. – С.66-71
2. Ксенофонов М. Оценка организационных мер по реформированию аграрного сектора // Экономика Украины. – 2002. - №10. – С.62-66
3. Методика экономических исследований. Учебное пособие. / Под ред. Ф.В. Зиновьева. – Симферополь: Изд-во Таврия, 1999. – 168 с.

Тарасова Н.О.

СОЦІАЛЬНИЙ І ЕКОНОМІЧНИЙ ЕФЕКТ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ

Вступ. В усіх країнах з ринковою економікою страхування життя, є найважливішим елементом соціальної системи держави, дозволяє успішно вирішувати багато соціальних проблем, що існують у суспільстві, і задовольняти потреби юридичних та фізичних осіб в забезпеченні стійких гарантій захисту своїх економічних інтересів, пов'язаних зі здійсненням різних видів господарської діяльності, збереженням визначеного рівня добробуту і здоров'я. Страхування – це найбільш доступний спосіб забезпечення подібних гарантій, здатне стимулювати ріст заощаджень населення, відшкодувати втрати в доходах у зв'язку з утратою здоров'я або смертю члена родини, організувати надання медичної допомоги у випадку захворювання.

Україна поступово відмовляється від непосильних соціальних гарантій та неефективної і економічно обтяжливої системи соціального забезпечення, яка дісталася їй у спадок від радянських часів. Таким чином, у зв'язку з існуючими недоліками в організаційній системі державного соціального забезпечення, потенціал розвитку страхування життя зростає, оскільки метою страхування життя є доповнення системи соціального забезпечення. Система соціального забезпечення у дійсний час характеризується з одного боку, існуванням багатой кількості правових норм о грошових виплатах, компенсаціях та пільг різним верствам населення, а з іншого боку – фінансовим незабезпеченням прийнятих законодавчих рішень.

Дослідженням цієї проблеми займаються як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: О. Слюсаренко, С. Перелома, О. Шевченко, Н. Внукова, Н. Адамчук, А. Амбарцумян, Э. Бабаджанян, Т. Фёдорова. А також практичні робітники: В. Адамович, Г. Третьякова та ін.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження ролі страхування життя в економіці країни та визначення економічних та соціальних чинників, які сприяють її розвитку.

Для досягнення даної мети в роботі вирішувались наступні задачі:

- з'ясовано переваги страхування життя для економіки країни;
- встановлено можливі альтернативи страхуванню життя;
- встановлено мотиви до укладання договору страхування життя.

Методологічною основою статті є діалектичний і абстрактно-логічний методи пізнання економічних

явищ.

Результати. Страхування життя орієнтовано на конкретні потреби клієнтів, сприяючи їм у здійсненні життєвих планів. Розширивши свої межі цей вид страхування придбав практично в усьому світі не тільки величезне економічне, але і соціальне значення, перетворившись у стратегічний сектор економіки, що забезпечує соціальну стабільність у суспільстві. Класичне страхування життя є, по-перше, ефективним інструментом рішення соціальних проблем, у певній мірі зняття зниження соціальної напруженості, по-друге, – джерелом довгострокових фінансових інвестицій. Розумне використання коштів страхових резервів допомагає вирішувати задачі фінансування багатьох витратних державних проектів без залучення зовнішніх інвесторів. Крім того, страхування життя являє собою добре розвинену галузь економіки, через яку величезні кошти спрямовуються в державні облігації, акції і нерухомість.

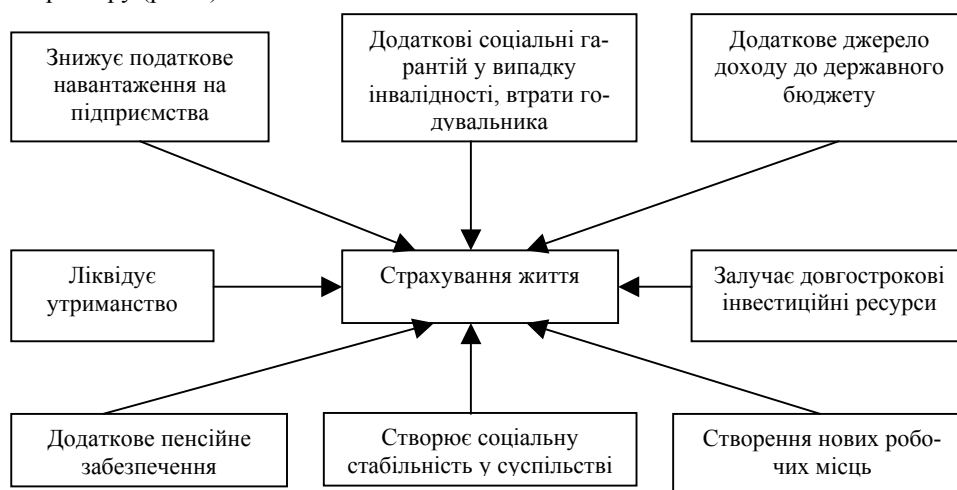
Саме страхування підвищує інвестиційний потенціал і дає можливість збільшити багатство нації, оскільки страхові компанії через довгострокове страхування життя залучають «довгі» гроші в економіку і стають тим самим локомотивом, що може досить ефективно тягти за собою систему інституціональних інвестицій, що особливо важливо для української економіки.

З іншого боку, до факторів, що впливають на формування страхового інтересу, варто віднести виникнення і розвиток різних форм платного навчання дітей і молоді в коледжах і вузах країни і за кордоном, поширення покупки товарів і послуг у кредит, іпотечне кредитування, що припускає надання фінансових гарантій з виконання зобов'язань у випадку смерті або непрацездатності позичальника. Вплив перерахованих факторів на виникнення трудового інтересу в страхуванні життя особливо зростає за сучасних умов, коли у зв'язку зі зниженням рівня і тривалості життя різко зросли соціальні ризики матеріальної незабезпеченості внаслідок старіння, захворюваності, смерті годувальника, а державні соціальні гарантії з забезпечення непрацездатних осіб істотно знижені.

Держава від страхування життя отримує певні переваги. По-перше, тому, що проблема вишукування коштів для рішення загальнодержавних проблем має першорядну важливість, а саме страхування життя дозволяє залучити кошти, які є джерелом довгострокових кредитних ресурсів.

По-друге, страхування життя компенсує недолік державних соціальних гарантій. Довгострокове страхування (і пенсійне страхування – зокрема) дозволяє одержати додатковий дохід, що не залежить від виплати державної пенсії, причому не тільки пенсії по старості, але і пенсії по інвалідності; знижує навантаження на видаткову частину бюджету, зменшуючи витрати держави на соціальне забезпечення громадян, і держава одержує можливість зосередитися на захисті найменш забезпечених прошарків населення. Таким чином, воно, є однією з форм організації страхового захисту населення, сприяє організації в країні комплексної, найбільш повної системи забезпечення громадян при настанні різних подій пов'язаних з їх життям, здоров'ям, працездатністю, що ведуть до зниження рівня життя і додаткових витрат.

По-третє, розвиток страхування життя, як однієї з найбільш трудомістких і наукомістких галузей страхування, веде до утворення нових робочих місць. А це, з погляду держави, – важливий фактор, що сприяє ослабленню соціальної напруженості в країні [1, 2]. Таким чином, від ефективно функціонуючого ринку страхування життя держава отримує певні переваги які дозволять вирішити як питання економічного так і соціального характеру (рис.1).

Рис. 1. Переваги страхування життя для економіки країни.

Страхування життя, безумовно не є предметом першої необхідності. Це означає, що кошти на страхування витрачаються тільки тоді, коли задоволені першочергові потреби у фізичній безпеці і з'являється деякий матеріальний надлишок. Але з іншого боку рівень пенсійного забезпечення на дійсний час дуже низький, це говорить про те, що забезпечення старості є турботою самих громадян і створювати нагромадження необхідно в період трудової діяльності. Дійсна трьохрівнева пенсійна система також має на увазі самостійну ініціативу громадян у формуванні третього пенсійного рівня: укладання договорів страхування життя.

Досвід країн Східної Європи показує: якщо у громадян більше 70% доходів іде на придбання продуктів харчування, можна забути про страхування. Якщо на це витрачається близько 40% доходів і 70% сукупно – на продукти й товари споживчого попиту, люди починають замислюватися про страхування [3]. Зростанню

попиту на страхування життя буде сприяти поступове формування середнього класу в Україні, який більш виважено підходить до своїх доходів та фінансових зобов'язань, а також розвиток ринку споживчого і іпотечного кредитування, що припускає використання механізмів ризикового страхування життя.

Також, необхідно відмітити, що страхові компанії не є монополістами із забезпечення страхового захисту своїх клієнтів (табл. 1).

Таблиця 1. Можливі альтернативи страхуванню життя

Форма утворення капіталу	Ціль	Гарантованість вкладень	Рівень доходу	Ліквідність
Банківські рахунки	Короткострокові та середньострокові грошові нагромадження	Наявність інфляційного ризику	Відносно низький	Досить вільні для використання
Акції	Середньострокові грошові і довгострокові грошові нагромадження	Наявність курсового ризику	При різних обставинах сильно коливається	Фондові цінні папери вільно продаються і купуються
Цінні папери, що котируються на біржі	Середньострокові грошові і довгострокові грошові нагромадження	Наявність інфляційного та курсового ризику	Гарний	У будь-який час можуть бути продані на біржі
Цінні папери інвестиційних фондів	Середньострокові грошові і довгострокові грошові нагромадження	Курсовий ризик менше, ніж вкладення в акції однієї компанії	Гарний	Можуть бути продані за короткий термін
Придбання нерухомості	Володіння нерухомістю	Ризик здачі в оренду або ризик продажу	Сильно залежить від ситуації на ринку	Продаж залежить від ринкової кон'юнктури

Створювати і накопичувати фонди за несприятливих ситуацій можуть і самі страхувальники. Оскільки при накопичувальному страхуванні життя основним прагненням для більшості громадян є збереження і нагромадження коштів, конкурентами можуть виступати накопичення в іноземній валюті та банківські депозити. А за сучасних економічних умов довгострокове страхування життя, на жаль, не витримує конкуренції з іншими напрямками фінансових вкладень українців.

У дійсний час населення в основному вкладає свої кошти в банківські установи. Це пов'язано з тим, що відсоток в банку вище, ніж у страхової компанії, тому що, банк не несе комісійних витрат по залученню клієнтів та відповідальності у випадку смерті вкладника.

Головна ознака всіх цих форм нагромадження без захисту від ризику смерті полягає в тому, що ціль вкладень досягається тільки в тому випадку, якщо інвестор живе досить довго, щоб нагромадити капітал бажаної величини.

Перевага страхового полісу перед іншими видами вкладень є в тому, що страхування дає можливість здійснення довгострокових ощадних програм, вигідних як для держави і муніципальних органів, так і для промислового сектора. Для страхування життя характерний тривалий термін дії договорів страхування, настання зобов'язань по виплатах, як правило віднесене до закінчення терміну дії договору, що дозволяє інвестувати частину резервів у відносно довгострокові проекти. Отже, мета діяльності українських страхових компаній – можливість залучення коштів та зміна структури інвестицій українських громадян.

Страхування життя являє собою об'єкт права власності, і власники полісів мають права, а також обов'язки, нерозривно пов'язані з цим особливим видом власності. Крім того, страхування життя, подібно багатьом іншим формам власності, може за допомогою додаткових статей і опціонів полісу бути пристосоване до специфічних потреб власника. Досить важливу роль страхування життя відіграє в розвитку почуття відповідальності.

Людське життя має багато цінностей, велика частина з яких, невимірна в грошовому вираженні і незамінна матеріальними поняттями. З'ясуємо головні мотиви укладання договорів страхування життя різними суб'єктами.

Найчастіше виникають наступні мотиви до укладання договору страхування життя:

- фінансовий захист родини у випадку передчасної смерті застрахованої особи;
- поліпшення власного фінансового забезпечення в старості;
- фінансове забезпечення освіти дітей або виведення цих витрат з-під оподаткування;
- фінансове забезпечення потреби у догляді;
- фінансове забезпечення професійної непрацездатності;
- забезпечення в надзвичайних випадках наприклад, витрат на поховання;
- гарантії під майбутню потребу в капіталі, наприклад на погашення заборгованості співвласників підприємств або їхніх спадкоємців;
- використання податкових переваг, при сплаті страхових внесків і виплатах по договорах страхування життя;
- пенсійне забезпечення працівників і менеджерів підприємства.

Висновки. Отже, страхування життя має величезні можливості сприяти економічному та соціальному розвитку країни, вирішувати проблеми економічних суб'єктів. Ефективне вкладення тимчасово вільних коштів населення, в наслідок чого можливо отримувати додаткових прибутков, це не тільки економічний, але і соціальний ефект зрушень в економіці.

У зв'язку з розвитком ринкових відносин в Україні збільшаться довгострокові накопичення, які складають основу страхової індустрії; без страхування життя неможливий динамічний розвиток ринку капіталів та цінних паперів.

Джерела та література

1. Віктор Адамович Реформування галузі страхування життя в Україні – вимога часу, потреба суспільства, завдання влади// Страхова справа. – 2002.- №3. – с. 72-74
2. Николаева Е. Востребованность страхования жизни в России// Страховое ревю. – 2002. – №7. – С. 17–20.
3. Страхування життя. Тенденції та прогнози/ За матеріалами ІV Міжнародного Ялтинського форуму учасників страхового ринку// Страхова справа. –2004. – № 3. – С. 37–40.